

Zöldségfélék

Európai piaci tendenciák

A zöldségfélékre vonatkozóan világszintű információk jelenleg nem állnak rendelkezésre, ezért az európai, azon belül elsősorban az uniós tendenciákat mutatjuk be. Ez utóbbit az is indokolja, hogy az EU kevés zöldségféléket importál a harmadik országok piacáról, mivel a termékcsoport kereskedelme főleg a tagállamok között bonyolódik.

Az EU-ban a friss zöldségfélék iránt élenkült a kereslet 2012-ben, szemben a 2011. évvel, amikor az E. coli pánik miatt megrendült a bizalom és csökkent a friss zöldség- és gyümölcsfélék fogyasztása. A tárolási zöldségfélék vetésterülete többnyire zsugorodott, a szélsőséges időjárás károkat okozott, ami a kínálat csökkenését és a termelői árak emelkedését eredményezte 2012-ben.

Az EU legnagyobb dinnyetermelőjénél, Spanyolországban 2–3 százalékkal kisebb területen, 14 ezer hektáron termeltek görögdinnyét 2012-ben. Alméria tartományban ugyanakkor a hozamok növekedése miatt a görögdinnye termése 17 százalékkal 350 ezer tonnára bővült. A görögdinnye kivitele 21 százalékkal 492 ezer tonnára nőtt 2012 első tíz hónapjában, az egy évvel korábbihoz képest. Az export elsősorban Anglia, Németország és a Benelux államok felé bővült. A nemzetközi piacon főleg magnélküli dinnyét értékesítenek, illetve az utóbbi években élenkült a kereslet a 2–3 kilogrammos dinnyék iránt is. Olaszországban 17 százalékkal csökkent a termőterület 2012-ben a 2011. évi 12 ezer hektárhoz képest. A tavaszi fagy miatt nem volt megfelelő a kötődés, ami csökkentette a betakarított dinnye mennyiségét. Görögországban a korai, július elsejéig tartó szakaszban 10 százalékkal, míg a főszézonban 50–60 százalékkal csökkent a termőfelület. Az utószezonban (augusztus 20. és október 20. között) ugyanannyi görögdinnyét ültettek, mint az előző év azonos időszakában. Szerbiában 25 százalékkal 5800 hektárra, míg Romániában 30 százalékkal zsugorodott a görögdinnye termőfelülete 2012-ben.

A WPTC (2013) adatai szerint az ipari paradicsom globális termése 33,3 millió tonna volt 2012-ben, ami 12 százalékkal maradt el a 2011. évitől. Az EU legnagyobb ipari paradicsom-termelőjének számító Olaszországban a termést 4,5 millió tonnára becsülték 2012-re, ami 10 százalékos csökkenést jelent az egy évvel korábbihoz képest. Spanyolországban 3 százalékkal csökkent (1,93 millió tonnára) az ipari paradicsom termése. Az EU legnagyobb frissparadicsom-exportőrei Spanyolország és Hollandia. Spanyolország

paradicsom-kivitele 7 százalékkal (695 ezer tonnára) bővült, Hollandiáé 13 százalékkal (809 ezer tonnára) csökkent 2012 első tíz hónapjában az egy évvel korábbihoz képest. Franciaországban a frisspiaci értékesítésre szánt paradicsom termőfelülete változatlan maradt (2,4 ezer hektár), a termése 5 százalékkal 586 ezer tonnára csökkent a 2011. évihez viszonyítva. A fűtős fajtáknál nagyobb mértékű volt a visszaesés (-11 százalék). Az EU Marokkóból importálja a legtöbb friss paradicsomot. A Közösség 6 százalékkal több (253 ezer tonna) paradicsomot vásárolt Marokkóból 2012 első tíz hónapjában, mint az előző esztendő hasonló időszakában.

Az EU legnagyobb zöldséppaprika-termelő tagállamai Spanyolország, Hollandia, Olaszország és Magyarország. A korszerű üvegházi termesztésnek köszönhetően március és november között Hollandia uralja az Unió piacát. Hollandia 392 ezer tonna paprikát exportált 2012. január–november között, szemben az egy évvel korábban külpiacokon értékesített 434 ezer tonnával. Spanyolország paprikakivitele 3 százalékkal (442 ezer tonnára) bővült 2012 első tizenegy hónapjában az egy évvel korábbihoz képest.

Az AMI (2012a) adatai szerint az EU-25-ben 15 százalékkal kevesebb, 4,96 millió tonna vöröshagyma termelt 2012-ben, mint egy évvel korábban. A visszaesés a 2011. évi alacsony árak miatt 10 százalékkal zsugorodó termőterülettel függ össze. Franciaországban 21, az Egyesült Királyságban 20, Hollandiában 8 százalékkal csökkent a vöröshagyma termése. Hollandia exportja ugyan 6 százalékkal mérséklődött, de így is meghaladta az 1 millió tonnát 2012 első tizenegy hónapjában. Lengyelországban a vöröshagyma termőterülete 20 ezer hektár körül alakult. Az ország középső és keleti részein kisgazdaságok jellemzőek, kevésbé megoldott az öntözés. A termést nemcsak a szárazság, hanem a jégeső is károsította, ezért összességében 5,1 százalékkal kevesebb, 642 ezer tonna vöröshagymát takarítottak be. Ausztriában a telepített öntözőberendezések ellenére, a szárazság hatására 30 százalékkal kevesebb terméssel számoltak. Németországban 13 százalékkal kevesebb, 441 ezer tonna termést takarítottak be 2012-ben, mint egy évvel korábban. Romániában 15–20 százalékkal kisebb területen termesztettek vöröshagymát. A hosszú hideg tél miatt a szezon később kezdődött, ugyanakkor júniusig bőséges csapadék volt, ezért 40–45 tonna/hektár termésátlagot becsültek.

Európában a káposzta termőterülete zsugorodott, így termése csökkent, emellett a kedvezőtlen időjárás, illetve az aszályjal járó rovarkártétel a minőséget is rontotta. Elsősorban Bulgáriában, Romániában és Szerbiában volt jelentős a terméskiesés. Az EU legna-

gyobb káposztatermelője, valamint exportőre Lengyelország, ahol a termőterület a magyarországinál tízszer nagyobb, 30 ezer hektár körül alakul. Lengyelországban 15 százalékkal csökkent a káposzta termőterülete 2012-ben, emellett az aszály is hozzájárult a termés 7,4 százalékos (1,14 millió tonna) csökkenéséhez (Agrodziennik, 2012).

Az EU tagállamai közül a legnagyobb sárgarépa- és petrezselyemgyökér-termelők Lengyelország és Franciaország. Lengyelországban a sárgarépa termése 5,9 százalékkal 835 ezer tonnára csökkent 2012-ben (Agrodziennik, 2012). Franciaországban a sárgarépa termőterülete 5 százalékkal 8,3 ezer hektárra, a termése 6 százalékkal 330 ezer tonnára esett vissza 2012-ben az előző évihez viszonyítva.

Magyarországi piaci tendenciák

Kínálat

Az AKI Statisztikai Osztálya által vizsgált gazdaságok adatai szerint az összes zöldségtermelés jelentős hányadát adó szabadföldi zöldségfélék termőterülete 18 százalékkal 48 ezer hektárra csökkent 2012-ben az előző évihez képest. A csemegekukorica vetésterülete nem változott számottevően, 22,9 ezer hektár körül alakult. A szabadföldi paradicsom termőterülete 28, a karfiolé 4, a vöröshagymáé 19 százalékkal zsugorodott. Ezzel szemben a vizsgált zöldségfélék közül a görög-dinnye termőterülete 5 százalékkal, a zöldpaprikáé 1 százalékkal nőtt (28. ábra).

Az AKI PÁIR becslése szerint a 2012. évi összes zöldségtermés elérte az 1,3 millió tonnát, ami 12 szá-

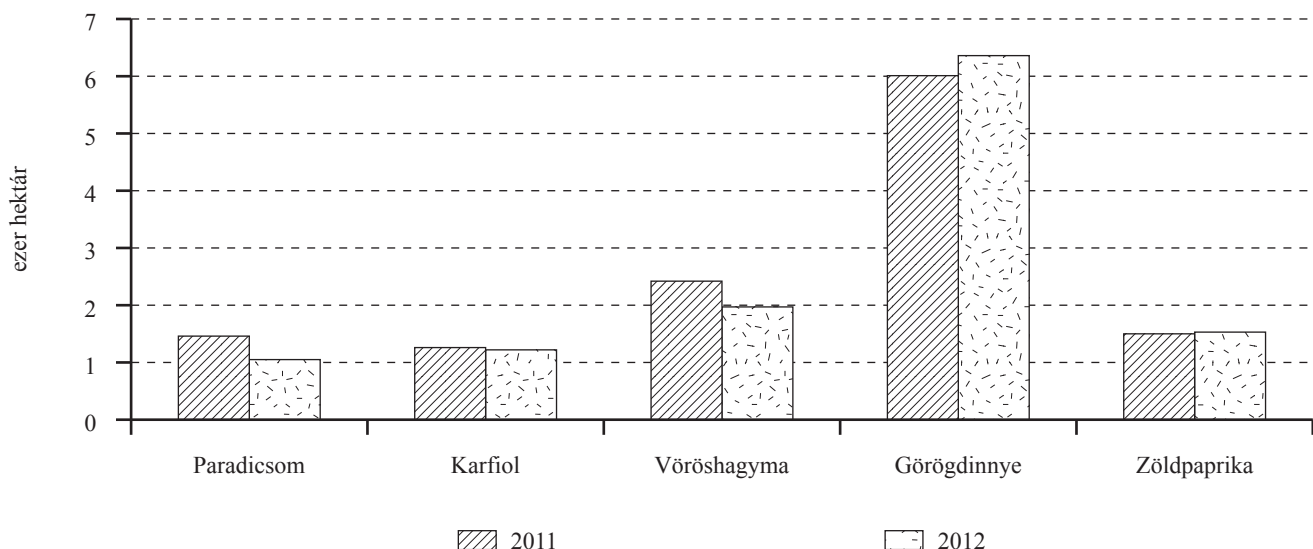
zalékos csökkenést jelent az előző évi mennyiséghez képest (17. melléklet). A februári hideg és a jelentős hótakaró miatt a hajtatott zöldségfélék később fordultak termőre a 2012-ben, a hozamok csökkentek, ugyanakkor az árak emelkedtek. A kedvezőtlen időjárás miatt a termesztési (fűtési) költségek is nőttek. Jelentős károkat okozott az aszály és a hosszú kánikula, ezért a legtöbb termék esetében minőségromlással is számolni kellett.

A görög-dinnye termése 190 ezer tonna körül alakult 2012-ben. A dinnyefogyasztás ösztönzése érdekében támogatást kapott a dinnyemarketing, promóciós programmal igyekeztek javítani a magyar dinnye piaci lehetőségeit. A hazai dinnyét júliustól augusztus végéig az üzletláncokban és a médiában is népszerűsítették.

A NÉBIH becslése szerint Magyarországon a paradicsom termése 60 százalékkal 67,3 ezer tonnára csökkent 2012-ben. Az AKI által vizsgált gazdaságokban a szabadföldi paradicsom termése 22,7 ezer tonnával 50,7 ezer tonnára esett, amihez hozzájárult a termőterület, valamint a termésátlag 5 százalékos (47,9 tonna/hektár) csökkenése. Az ipari paradicsom termése a nyári aszályos időjárás miatt a 2011. évi 63 ezer tonnáról 15 ezer tonnára zuhant.

Az AKI Statisztikai Osztálya által vizsgált gazdaságokban a zöldpaprika termése 2,4 ezer tonnával 22,5 ezer tonnára csökkent 2012-ben az előző évihez viszonyítva (29. ábra), elsősorban a termésátlag 12 százalékos (14,6 tonna/hektár) visszaesése miatt. Az év elején az ágazat piaci lehetőségeinek elősegítése érdekében a termálenergiát használó gazdák visszasajtolási kötelezettségét 2015. június 30-ig felfüggesztették. A módosításra azért volt szükség, mert 2012 decembertől vissza kellett volna sajtolni a fóliasátrak fűtésére használt termálvizet.

28. ábra: Egyes zöldségfajok termőterületének alakulása (2011–2012)

Forrás: AKI Statisztikai Osztály, KSH

A NÉBIH becslése szerint a vöröshagyma termőterülete 24 százalékkal 1762 hektárra csökkent 2012-ben az egy évvel korábbihoz képest. A termésátlag 20 százalékkal 24,8 tonna/hektárra emelkedett a 2011. évihez viszonyítva, ennek ellenére 4 százalékkal elmaradt az elmúlt öt év átlagától. A vöröshagyma termése 24 százalékkal 43,7 ezer tonnára csökkent 2012-ben az előző évben betakarított mennyiséghez viszonyítva.

A fejes káposzta termőterülete 2,5 ezer hektár körül alakult az előző években. A 2011. évet túltermelés jellemezte, aminek hatására 2012-ben zsugorodott a termőterület. Az állományokat a késői fagy, a júniusi jégverés, az aszály és a rovarinvázió is károsította.

Magyarország évek óta őrzi vezető csemegekukorica termelő szerepét az EU-ban. A csemegekukorica hozama 14 százalékkal 13,5 tonna/hektárra csökkent 2012-ben az egy esztendővel korábbihoz képest. Ezért a 2011. évi bőséges termést követően, kevesebb csemegekukoricát takarítottak be. A csemegekukorica nagy vízigényű és csak folyamatos öntözéssel tudták kivédeni, hogy a növények károsodjanak vagy kipusztuljanak.

A belföldi kínálat növekedése miatt a zöldségfélék importja 15 százalékkal csökkent (201 ezer tonnára) 2012-ben az előző évihez képest. A görögdinnye behozatala 26 százalékkal (5,2 ezer tonna) esett vissza.

A friss paradicsom importja 29 százalékkal maradt el (10,3 ezer tonna) 2012-ben a 2011-ben behozott mennyiségtől. A beszállított mennyiség Spanyolországból 7 százalékkal (2,3 ezer tonnára) nőtt, míg Olaszországból 67 százalékkal (220 tonnára) zuhant. Ugyanakkor Törökország 11 százalékkal (721 tonnára) növelte exportját Magyarország felé. A zöldpaprika importja 44 százalékkal csökkent.

A tárolási zöldségfélék közül a vöröshagyma importja – a 2011. évi bőséges termésnek köszönhetően – 26 százalékkal 9,2 ezer tonnára csökkent. A legnagyobb beszállító Hollandiából 4 százalékkal kevesebb (3,5 ezer tonna) vöröshagyma érkezett Magyarországra. Ausztria 57 százalékkal 1,3 ezer tonnára mérsékelte a beszállított mennyiséget a megfigyelt időszakban.

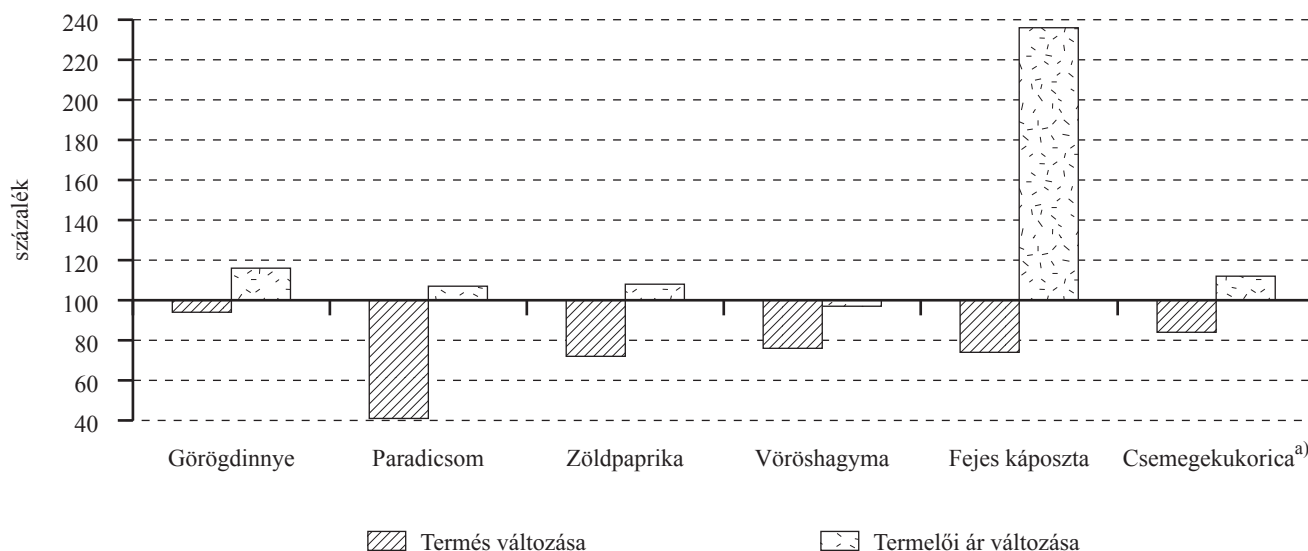
A sárgarépa importja 33 százalékkal csökkent, ugyanakkor a fokhagymáé a másfélszeresére nőtt. A vörös és fejes káposzta behozatala 28 százalékkal 3,7 ezer tonnára csökkent. A legtöbb káposzta Lengyelországból érkezett. A káposztaimport általában a belföldi termés 4–9 százalékát teszi ki. A bőséges 2011. évi termés miatt a fagyasztott csemegekukorica importja 32 százalékkal esett vissza.

Bel- és külpiazi értékesítés

A KSH adatai szerint a zöldségfélék felvásárlása 21 százalékkal nőtt 2012-ben az előző évihez képest (17. melléklet, 30. ábra). Megjegyezzük, hogy a 2012. évi felvásárlási adatok a tárolási zöldségfélék forgalmát is tartalmazzák, ami a 2011. évi terméssel függ össze. Az ipari célú felvásárlás a teljes felvásárlásnál nagyobb mértékben (32 százalékkal) emelkedett.

A tárolási zöldségfélék közül a petrezselyemgyökér felvásárlása 9, a sárgarépaé 33, a fokhagymáé 51 százalékkal nőtt, míg a vöröshagymáé 2, a fejes káposztáé 27 százalékkal csökkent. Az összes ipari célra felvásárolt zöldségféle 70 százalékát három nagymagvú zöldségféle adja, amelyek közül a csemegekukorica felvásárlása 73, a zöldborsóé 29 százalékkal bővült, míg a zöldbabé nem változott lényegesen. A friss

29. ábra: A zöldségfélék termésmennyiségének és termelői árának változása 2012-ben (2011 = 100)

^{a)} Felvásárlási ár változása.

Forrás: AKI PÁIR, AKI Statisztikai Osztály, KSH adatok alapján az AKI Piaci Információs Osztályán készült számítás

fogyasztásra szánt (hajtatott és szabadföldi együtt) paradicsom felvásárolt mennyisége 27 százalékkal 15,6 ezer tonnára bővült, ezzel együtt a felvásárlási ára 38 százalékkal emelkedett. A friss fogyasztásra szánt (hajtatott és szabadföldi együtt) zöldpaprikából 8 százalékkal vásároltak fel többet, ugyanakkor az ipari célú felvásárlás 2 százalékkal csökkent. A görögdinnye felvásárlása 46 ezer tonna volt 2012-ben, ami 3 százalékos csökkenést jelent az egy esztendővel korábbihoz képest.

A KSH adatai szerint a zöldségfélék exportja (friss, fagyasztott, dinnyével együtt) 12 százalékkal 306 ezer tonnára nőtt 2012-ben az előző évihez képest (18. melléklet).

A görögdinnye kivitele 18 százalékkal 54 ezer tonnára bővült. A legnagyobb mennyiségben Lengyelországba, Csehországba és Németországba szállítottunk görögdinnyét. Az export növelése érdekében a termőterületet 7–8 ezer hektár fölé kellene bővíteni, valamint kiváló minőségű termékkel a vevők bizalmát visszanyerni, amihez elengedhetetlen a piaci szereplők összefogása. A jó ökológiai adottságokkal rendelkező termőtájaink, valamint az exportpiacok közelsége megteremtik a lehetőségét, hogy a magyar görögdinnye visszanyerje korábbi pozícióját a világpiacon.

A zöldségfélék kivitelében a második legnagyobb részarányt képviselő étkezési paprika exportja 7 százalékkal 24,5 ezer tonnára bővült. A németországi piacon 9 százalékkal több, 13 ezer tonna friss vagy hűtött terméket értékesítettünk.

A zöldborsó exportjában a fagyasztott termék 15–20 százalékot tesz ki, amelynek kivitele 17 százalékkal nőtt a megfigyelt időszakban. A fennmaradó részt konzervként elsősorban keleti országokba (Oroszország,

Ukrajna) szállítottuk. A konzerv zöldborsó kivitele 2 százalékkal csökkent.

Magyarország 9 százalékkal kevesebb sárgarépat adott el a nemzetközi piacon 2012-ben, mint egy esztendővel korábban. A vöröshagyma külpiaci értékesítése 15 százalékkal nőtt, a fejes és vöröskáposztáé nem változott (3,9 ezer tonna). A káposztaféléket elsősorban a skandináv országokba, valamint Romániába szállítottuk.

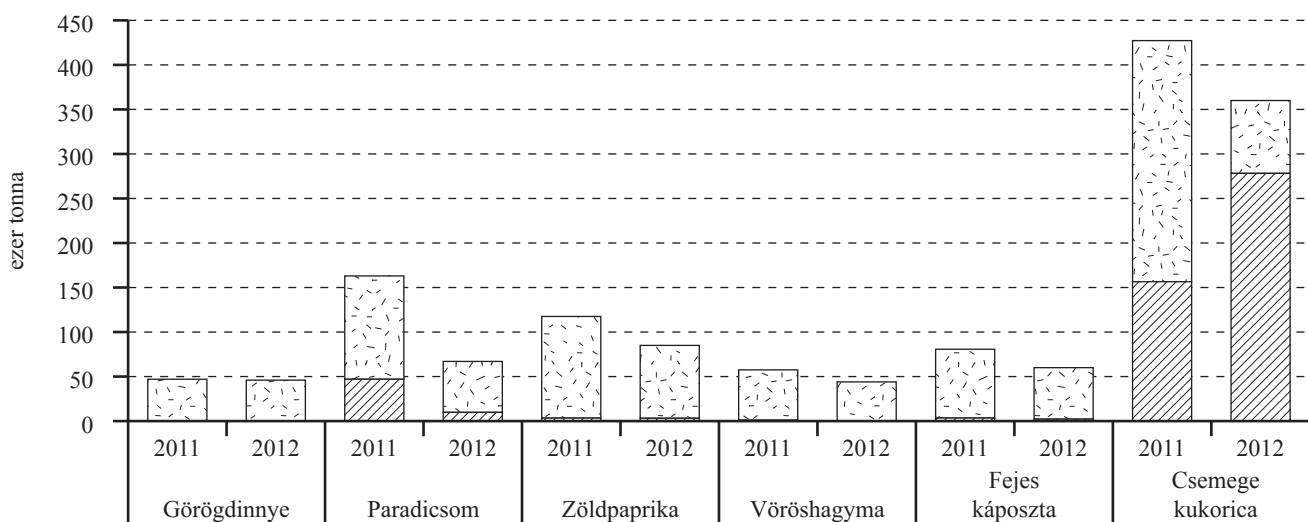
A gyorsfagyasztott csemegekukorica kivitele a bőséges 2011. évi termés miatt 13 százalékkal, a konzerv kukoricáé 6 százalékkal bővült 2012-ben. A világ csemegekukorica-konzerv exportjának 80 százalékát Thaiföld, Magyarország, az USA és Franciaország adja. A fagyasztott csemegekukorica tekintetében az USA a vezető exportőr, Magyarország áll a második helyen.

Összességében megállapítható, hogy a zöldségfélék (friss, fagyasztott, dinnyével együtt) külkereskedelmi egyenlege pozitív maradt, és javult 2012-ben az előző évihez viszonyítva. A zöldségfélék behozatala – a bőségesebb 2011. évi termés miatt – csökkent, míg a kivitele nőtt.

A piaci árak tendenciája

Az AKI PÁIR becslése szerint a zöldségfélék 2011. évi összes termelésen belüli részarányával súlyozott termelői árindexe 2012-ben 23,8 százalékkal nőtt a Budapesti Nagybani Piacon az egy évvel korábbihoz viszonyítva (19. melléklet). Kevesebb zöldségfélék takarítottak be 2012-ben, ami magasabb termelői árakat eredményezett.

30. ábra: A zöldségfélék felhasználása (2011–2012)

▨ Ipari felvásárlás ▨ Felvásárlás friss értékesítésre, fogyasztás saját termelésből, üzemen belüli feldolgozás és felhasználás

Forrás: AKI PÁIR, AKI Statisztikai Osztály, KSH

A Budapesti Nagybani Piacon a belföldi tárolási zöldségfélék közül a sárgarépa, a vöröshagyma és a fejes káposzta termelői ára – a bőséges 2011. évi termés miatt – alacsonyabb volt 2012 tárolási időszakában, mint egy esztendővel korábban. A 2012-ben betakarított tárolási zöldségfélék kisebb kínálata ugyanakkor a termelői árak emelkedését okozta az év végén. A szabadföldi fejes káposzta ára 136 százalékkal emelkedett. Macedóniából kevesebb korai káposztát importáltunk, ami szintén hozzájárult az előző évi szintet meghaladó árak kialakulásához. A barna héjú vöröshagyma termelői ára 3 százalékkal volt alacsonyabb a vizsgált időszakban. A petrezselyemgyökér termelői ára 14, a

sárgarépáé 18 százalékkal emelkedett egy esztendő alatt. A belföldi görögdinnye termelői ára 16 százalékkal, a kígyóuborkáé 9 százalékkal emelkedett, míg a berakó uborkáé 5 százalékkal csökkent 2012-ben az előző évihez képest. A paradicsom termelői ára típus- és mérettől függően 12–13 százalékkal nőtt. Nyáron szinte kizárólag belföldi termék volt jelen a kínálatban, míg az év első felében a belföldi gömb paradicsom mellett spanyolországit is értékesítettek, a 2011. évinél alacsonyabb áron. A belföldi tölteni való, édes paprika termelői ára mérettől függően 3–13 százalékkal volt magasabb a vizsgált időszakban.